

VITÓ ZOLTÁN

NEGYEDSZÁZ SZONETT
„A SZONETTEK KÖNYVÉBŐL”

(v e r s e k)

Könyvfólia Bt. Bp. - 1996.

(A szerző - Vitó Zoltán - szívélyesen köszönti az Internet nyájas versolvasóit, akiknek szíves reagálását köszönettel várja a magyar és nemzetközi „Ki kicsoda?” lexikonban is megtalálható E-mail címére: abeltoth@mail.matav.hu)

TARTALOM

KÖLTŐ
ANYÁM SZONETTJE
ÉNEK ÉS MÉRTÉK
IKARUSZ
NOÉMI
NYÁRI HÓ
MARIANN ARCÁRÓL
MAJD ÍGY DICSÉRLEK
SZONETT
TE - ÉN
SZERELEM
SZONETT-DAL
SZONETT AZ ANGYALRÓL
SZONETT AZ IRIGYSÉGRŐL
SZERELMES SZONETT
SZONETT-ETŰD A HÁZASSÁGRÓL
NEVEDRŐL SZÓLVÁ
KETTŐSSÉG
DOBAI EMLÉK
„FÜLSZÖVEG”
BERZEVICZY GERGELYRŐL
MITOLÓGIA
KÍVÁNSÁG-SZONETT A MESÉRŐL
KÍVÁNSÁG-SZONETT AZ IDŐRŐL
HEGEDŰS GÉZÁHOZ
ESKÜVŐI PROLÓGUS
SZONETT A „MŰ” CÍMÉRŐL
SZONETT EX LIBRIS
KÉT NÉV SZONETTJE
SZONETT A LÁTÁSRÓL
SZALTÓ MORTÁLE
SZONETTEK SZONETTJE

KÖLTŐ

Hogy mért fakad olykor derűm borúra?:

- A vágy s a félelem, az kényszerít:

Ez írni űz papírra, kőre,óra,

s az szüntelen csak egy képet vetít:

„Ó, jaj, ha meddően száll el ez az óra!”

Izzó tűzű, emésztő láng hevít:

Mi lesz, ha ismét nem lelek a szóra(?!),

amely perzselve majdnem szétfeszít...

És vakmerő kezem az égre nyúl,

tollam a végtelenbe megmerítem,

érzem, hogy már a testem is kigyúl,

lelkem lebeg a csillagok felett,

a gyors időt megállni kényszerítem,

s így születik - ha más nem - egy szonett.

ANYÁM SZONETTJE

Arcán a kemény, kúnos szögletesség

alázkodásra nem nevelt soha;

ma is csak a munka a temploma;

derekát sosem ringatta, hogy tessék.

Elfogja néha ős-tűzű hevesség;

hetven fölött is fűgén fut tova, -

s mert tudja, hogy az élet mostoha,

csak övétől várja, hogy szeressék.

Hetvenen túl bomlott ki képessége

hogy fölismeri: „Ez Mozart zenéje!”

És int, hogy én is az „Igazt” kövessem;

de azért a legbüszkébb mégis arra,

ha - vigaszul sok nyomorgató harcra -

egy-egy újságból ráköszön a versem...

ÉNEK ÉS MÉRTÉK

Leány korában mindig énekelt

az én szép hangú Marika hugom;

időm így énekét hallgatva telt

ha részem lehetett az otthonom.

Magdi meg mindent mértékkal kezel:

Önmagának is kimért jutalom,

ha apánk elosztva cukrot szemelt,

neki még volt a harmadik napon.

Küzdéseimet - féltve - így kísérték,
és eszközömmé lett ének és mérték, -
ezért riaszt minden, ami hamis.

Ha verset írok, az ének a lépték
és formájában a mérték az érték, -
példájukkal így intenek ma is.

IKARUSZ

A munka titkát őrizték az esték;
s végre magasba szállhatott tova.
Kábítá friss szabadság mámora, -
s hogy a szárnyról olvadni kezd a festék,
nem látta. - Szállt, kérdezve sem, „hova?”,
de már alatta izmos férfi-testét
a mélység és az éhes tenger lesték,
és hirtelen megtudta, hogy soha...

Agyába villant minden, ami van,
s az is, mire bátor szíve csak vágyott:
merész tervek, szép otthona, szerelme;
s közben zuhant, zuhant, zuhant csak egyre, -
s még hallhatta, amint szörnyet kiáltott
a légbesikló Daidalosz: - „Fiam!”

NOÉMI

Ahogy álltál ott nyíltan és szelíden,
még gyermeklányként úgy két év előtt, -
szemem az első perctől kezdve híven,
tévedhetetlen látja benned „őt”,

aki leszel; az Egyetlent. S merítem
félszből türelmem, mint csontból velőt;
gyötrőn, hogy kincsem végleg elveszítem,
ha korán látok benne szeretőt...

Pedig kibomlott, sok ki üde jel
tudtod nélkül már int; ne késsek el;
s lilába hajló, édes meggy-ajak

némán is csábít, hogy csókoljalak. -
Fedjem még titkom?!, - áruló legyek?!:
Óh, bár tudnám, tudnám, hogy mit tegyek!!!

NYÁRI HÓ

Kamasz sugarak eszmélő hevébe
eltévedt, gyöngé vendég, - nyári hó!
Meglep szikrás pihéid bölcsessége;
hogy önmagadhoz hűnek lenni jó.

Sandán csaló tüzecskék közelébe,
te magad-óvó kristállyal bíró!
Nem olvadtál alá sekélyke lébe,
te ritka-létű, - létemet hívó!

Sziporkázó fehérséged nyugalmat
vulkánjaim jutalmául, ha adnád!...
Láng nélkül égsz; hő nélkül melegítesz;
hulló, havazó hűséggel ,hű'sítesz...
Katlanjaimra tévedt nyári hó vagy...
És szüntelen féltlek: csak fel ne olvadj!

MARIANN ARCÁRÓL

Bőre fátylában pezsgő vér zuhog;
zajlik víg jonatánalmák szüretje;
vigad vérző rózsák tündéri kertje, -
mikor lángolva reád mosolyog.

Szemén fürdető, cinkos fény buzog,
s nem tudhatod; maradj-e, vagy eredj-e?,
mert szerintem az e dolog vélt rendje,
hogy töprenghetsz, de jobb, ha nem tudod...

Felsejlik benned bíborok parázsa,
bódítóan a nővér-Nyár heve,
mámor-vidám vörös borok varázsa,
s a friss cseresznye csurranó leve, -
ha láthatod égő, bársony-tűz arcát. -
S nem felejtheted lelked ősi harcát!

MAJD ÍGY DICSÉRLEK

Hogy a csalódások hozzám aláztak,
Téged, a csodált, büszke gyönyörűt;
s e szegődő utadon megtaláltad
lelked pompázó ékét, a derűt,
amely tenni s áldozni sose fárad,
s léted értelmétől nyer új erőt;
egymásért lenni édes az alázat,
melyről csak mi tudjuk, mibe került:

hogy már képzelni sem tudod másképpen,
mint, hogy sorsodként élhess értünk, - értem,
ki a magányra úgy kivettetett;

s „hihetetlen” - tűnődsz - „az nem lehet”
(immár látó szíved csak arra lázad),
hogy hozzám a csalódások aláztak...

SZONETT

(Beának)

Elnéző légy, ha rám a keserűség,
s indulatom reád ront büntelen!:
Engem mindig bűszít a kisszerűség
s a görcsök közé húzó intelem:

Csak ha hátrál a tiltó kényszerűség,
úgy van barátság, úgy van szerelem; -
csak így élek; csak úgy tart meg a hűség,
ha nem gyávít tarackos félelem!

Csak így lehetek képes, hogy akarjak
szépen, szabadon: igazat, nagyot.
Százszor inkább szedjenek szét a varjak,
mint hogy alatt kúszva, sarat harapjak;
ki a fényre-hívott EMBER vagyok, -
s habzó-felhős eget habzsolhatok...

TE - ÉN

(Kittynek)

Te menekülsz - sanda igyekezet -
elárulva, megcsalva minden álmot;
iszkolsz szegényszánalmasan. - A szádon
hírhedt mentség: - „Nem tudtam, mit teszek!”

Én biztatva-kérve-gyötrődve látom:
ezeregyszer is áldozat leszek;
nem nyúlnak értem megmentő kezek,
bár győzhetnél a reánk mért halálon.

Te hallgatsz; megtagadva a panaszt is. -
Bennem reszket: - Talán... - Esetleg... - Hátha...
Benned elszánt felejtés keze bont -,

s én érzem hűtlenségnek szinte azt is,
ha éjfél után anyám szobájába
átkapcsolom tőlem a telefont.

SZERELEM

Megszűnt a tér: nincs „messze”, nincsen „távol”,
amióta tudom, hogy létezel:

Hol éppen vagy, a Föld bármely pontjáról
mindegyik percben hozzám érkezel.

Ha megsimítsz egy tárgyat, amint bárhol
gondolatban nálam feledkezel,
én érzem itt, hogy szívem száz gondjából
az a simítás egyet elemel...

Magányából az „én” és „te” kilábol,
mely külön értelmetlen félbe szel;
csak a tündöklő „Te meg én” világol;

értelmes *egy* velem együtt lesz: -
Én vétkezem, amikor Te hibázol,
engem őrzöl, ha magadra vigyázol.

SZONETT-DAL

(Gabónak)

Ha érzem szívemen hatolni át
szemednek édes lélek-mosolyát,
reményzuhatagok füröszteneke,
hogymajd a minden lehetek Neked;

hogyméltos volt küzdeni tovább,
ha szemedben a jószág bennem lát
mindent, mi nőnek férfi csak lehet:
a suhancot, az álomherceget...

Joggal vagyok tán ily szerénytelen,
hiszen a Csoda esett meg velem:
felém hajolt Véled a Szerelem,

a vesztettnek hitt, térdre omló álom, -
s azóta már én is csak benned látom,
mire időtlen idők óta vágyom!

SZONETT AZ ANGYALRÓL

(Gabónak)

Ifjúként lelkem az égi Atyától
angyalt kért, Társul onnan küldve le;
olyat, kinek szíve egyszerre lángol
Érte s értem: Mint az Ég követe

úgy vegye ki részét a földi vágyból,
úgy legyen egy lelkünk ötvözete,
hogy amit zeng szívének mámoráról,
legyen az Úr legszebb dicsérete. -

S az Úr férfikorom javára rálát
- sok szenvedésemet megelégtelve -,
egy angyalát nőneművé lehelve,
elküldé hozzám kegyel Gabriellát,
hogy örvendjek égi jutalmamon...
- Szeresd hát Urad bennem, Angyalom!

SZONETT AZ IRIGYSÉGRŐL

(Gabónak)

Gazdagnak sincs okom, hogy bárki higgyen, -
s Te nékem adtad minden kincsedet;
éltem felén is túl vagyok s nem innen, -
s benned engem egy gyermekszív szeret;

mozgáshiányos, sérült testemet
kettőnknek Te éppé ölelgeted, -
nem csoda hát, hogy lassacskán imígyen
adódik néhány hízelgő irigyem.

S tán érthető - rá kétlő ámulat vall -
hinni(!) - én is küzdök a feladattal:
Poklok után skizofrén fordulat,

ha eltűnődve, olykor magamat
(kényeztetés - irgalom - kegyelem)
szinte magam is megirigyelem.

SZERELMES SZONETT

(Gabónak)

Tested egész felületét egyszerre
huszonkét kézzel szeretném ölelni:
minden porcikád találjon kezemre:
birtoklásoddal nem tudván betelni.

S felszín mögött kincses lényedre lelve,
amerre jársz, alakodat belengi
lelkem - fénylő burokként is ölelve -,
s csak ámulok, hogy' tudsz egyszerre lenni:

kacagva-féltő, aggódós-vidám;
szárnyas sirályom, bukdosó gidám...
- S most titkot törni nem is lennék képes,
a Titok úgyis feltöretlen édes:
Te engem értve, vágysz, hogy értsenek -,
s hogy száztíz ujjammal érintselek...

SZONETT-ETŰD A HÁZASSÁGRÓL

(Feleségemnek)

Egymásnak rendeltségük biztos vára,
a rég megálmodott, mesebeli.
Csak szelídségre nyílik meg a zára;
szobái lengő rejtéllyel teli.

A vár Úrnője csókkal vár Urára;
útjukat ketté semmi nem szeli;
együttlétük: édes titkoknak tára,
mely kezdetét csak, - végét nem leli.

Szívökben csendes-küzdelmű hitük,
szavukban rezdül lélegző szívük;
lázuk vulkán, nyugalomuk barna ében,
minden válasz ott van egymás szemében... -
A pár e várba éve költözött,
de ottlétük - mint szerelmük - örök.

NEVEDRŐL SZÓLVA

(Feleségemnek)

Égi szférákból érkező sugallat,
mely angyalszárnyakon szívemhez ér;
bármely sebemre gyógyító javallat,
medicinája Világgal felér;

szó, melytől bennem a lázongás hallgat:
békességet, engesztelést ígér;
szó, mellyel engem Benső Bíró vallat
s jónak lennem az Isten lelke kér...

Virágbeszéd, - már alig várt ajándék;
imádság és pajkos, szerelmes játék;
forró sóhaj és hűsítő lehelet;

mézek íze, serege fűszereknek... -
Lám, csak dadogva tudom mondani,
mi nékem neved, Szívecském, - Gabi!

KETTŐSSÉG

(Feleségemnek)

Ahogy védelmet kérő kisleányként
hozzám bújsz óvó menedékedül, -
de érett, komoly, asszonyi halánték
gondosságán száz viharom elül;
ahogy egy vers megérintő ajándék
és lelked könnyekig érzékenyül, -
de ezer apró gyakorlati szándék
ölt testet ajkadon s érvényesül, -
ily kettőzve élek én, ki szerethet
Téged: ezt olykor hiszem érdememnek;
máskor meg bekerít a félelem,
bírá sodra kevés az érdemem...
Hát más kiút nincs, mint reménylenem,
hogy az Úrnak irgalma végtelen.

DOBAI EMLÉK

(Feleségemnek)

A főiskoláról küldtek Dobára,
láttni otthonának száz betegét;
s direktoruk - büszke lévén borára -
adott Neked - palackba öntve - két
liter nedűt. - S Te útban, este még
- sírva hátráló szándékod dacára -,
rám gondolva, hoztad a bor felét,
s csak másik felét testáltad atyádra...
Hogy szíved már fogoly, - ez fedte fel,
ez súgta meg, hogy a Párom leszel,
ez mondta el, hogy lelked oly nemes,
amelyért meghalnom is érdemes... -
S lám: látlak asszonyomnak, gyermekemnek...
És szeretlek! - Szeretlek! - Úgy szeretlek!

„FÜLSZÖVEG”

Szerkesztőm szava ismerős:
„A szöveged húsz sorban várom!”
- Én ezt tízben is megcsinálom! -
Szól bennem daccal ezer ős:

Sárkányok ellen sok barátom
révén - úgy látszik - győz a „hős”;
szíve ifjú, tiszta s erős, -
hisz’ csak így lesz való az álom...

Amivel „ajánlom magam”,
e könyvben írva, benne van;
s mi nem fért el ennyi lapon
- amit még el kell mondanom- ,
megleled - remélem, könnyebben
kiadható - többi könyvemben.

BERZEVICZY GERGELYRŐL

(B. E.-nek)

Újpesten én a Táncsics utcában lakom,
s a Berzeviczy Gergely szép nevét
viselő keresztutcat is gyakran rogom:
Itt lábam is értő kövekre lép;

verseimért mind több a becses alkalom,
hogy új barát nyújtja felém kezét; -
s ha bántás ér, ha van, ki szándékolt-vakon
énellenem, engem nem értve, vét:

végig vigasztalón susogják itt a fák
néhai jó Berzeviczy Gergely szavát,
ki bölcs flegmával ült a Hírnév csónakán

(és vállat vont, ha sandán szúrt a szó):
„Tudom, nem tetszem minden olvasónak, - ám
nekem se tetszik minden olvasó!”

MITOLÓGIA

(H.G. második házasságára)

Az első nőt, kit szinte eleségül
vágytál, de előbb más vett el helyetted, -
Te méltatlan frigyéből visszavetted
és méltó Társnak nyerted feleségül.

S a mitikus való tovább egészül,
hisz’ szikrázóan hű asszonyi tettek
labirintusaidból kivezettek, -
ám Hádész kínban elragadta végül.

De mert a lelked véstől sose szörnyedt
s más lelkekben is legyőzted a Szörnyet,
az Olümposzon úgy rendeltetett,

hogy Te - kit szeretnek az istenek -
gyászodnak éjét Thészeuszként lépd át,
s Ariadné után elnyerhesd - Phaedrát.

KÍVÁNSÁG-SZONETT A MESÉRŐL

(A 75 éves Hegedűs Gézának)

A világban még örvénylő a „jaj”;
mesemondó kedvvel maradj velünk!:
Míg szántva száguld száz gyilkos robaj,
mesélő ajkadon feledkezünk

s újult erővel tesz is a kezünk,
hogy elnyugodjon minden harci zaj. -
Múltat tudva, hogy’ lesz jobb jelenünk?
s mondd, mit sejtet a bölcs idő-moraj?:

Múltat látva, jövőt remélhetünk?! -
Míg „Pipafüstben” mesélgetsz nekünk,
könnyebb hinni, hogy elkerül a baj...

Jaj-kagylóban teremjen gyöngy-kacaj
- míg vajúdóban egy békés világ van -,
s tudjunk hinni a „mesék” igazában!

KÍVÁNSÁG-SZONETT AZ IDŐRŐL

(A 75 éves Hegedűs Gézának)

Időnk legyen (ne hiányának mérge),
infarktus-mentes, bölcs szívdobbanásra
- nem eszeveszett, „modern” rohanásra -,
ezt eltanulni vágyunk, Tőled kérve!

Múlt s Jelen katedrálisába térve,
legyen időnk könyvtárnyi olvasásra;
legyen érlelődő időnk egymásra, -
az érdemet igaz mércével mérve!

Nyolcvanöt könyv és százötven hangjáték...
Ünnepi óhajjal szavam hadd játsszék!:
Minden napon tudj derűs kedvvel írni;

s akkor állj elő a végső „számlával”,
ha sikerül éveidnek számával
a műveidnek számát utolérni!

HEGEDŰS GÉZÁHOZ

(Nyolcvanadik születésnapján)

Mindentudásra törő szellemed
időtlen idők mélyeire hágott,
s ki figyelt rád, az köszönhet neked
egy egész újra-teremtett Világot.

A nem-értés, a közöny sose bántott:
legyőzte azt derűvel kellemed;
tekinteted múltból jövőbe látott, -
s a hívek, lásd, mind itt vagyunk veled:

Mi tudjuk, hogy már „baj” nem érhet el:
a cím, a külső rang nem érdekel,
csak tékozlod - s rá példa nincsen itt -

Teremtésednek pazar kincseit;
művek ezrén át tiéd itt a táj, -
s koronátlan is Te vagy a király...

ESKÜVŐI PROLÓGUS

(Linka Ágnesnek és Siposhegyi Péternek)

„Színház a világ” - mondta Shakespeare úr:
s ma egy „drámá”-ból látjuk magyarul
az esküvői részletet itt, menten.
A darab arról szól: ki szerelemben

keresve, várva, küzdeni tanul,
szép harcában nem maradhat *alul*:
egymásra lelve, jól kiérdemelten,
közös úton indulnak itt ma ketten.

S hogy mint jelzi a „dramaturgia”:
derűs játék lesz, vagy tragédia? -
Ezt majd időben Önök is meglátják.

Gyúljanak hát ki a jupiterlámpák
végre - nem is maradva hátra más -,
íme: kezdődjék az előadás!

SZONETT A „MŰ” CÍMÉRŐL

(Bőhm Andrásnak)

A jó mester a címben sem hibáz!
A míves cím a Műnek cseppnyi mása;
szomjul tőle benned kíváncsi láz,
hogyan miként felel majd az alkotás a
kérdésre, mit csábító cím csigáz
s vágyod, hogy füled hallja, szemed lássa...
Rejtvényként és ígéretként igaz,
s nincs is lelkednek más szabadulása:
Mint a zsákmányt, mit körülfon a lasszó,
előre sejtethet, hogy miről lesz szó;
mint egy csillag, mely fényét rád veti,
a mindenséget képviselheti,
hogyan ígéretét betelten csodáld, -
s a Mű most már a Címben él tovább.

SZONETT EX LIBRIS

(Kékesi Lászlónak)

Ha költőnek szonett a címere,
ugyanaz grafikusnak az ex libris:
A kifejezés parányi tere;
vallomás önmagáról és amit hisz,
igazának miniatűr „pere”;
képes, tömör „beszéd”, mit fölfog írisz,
szomjas szemünk szivárvány-ékszere
(amelyet óv is tán a gondos Ízisz).
S ha ellep majd a végső ősz dere
és számonkérőn nézi majd Ozírisz,
lelkem elébe járulni mer-e, -
szólék: Uram! Néked málhám, amit visz,
nem tudom, azzal kincstárad nyer-e(?):
Ím, könyveim, s bennük: „V.Z. ex libris”...

KÉT NÉV SZONETTJE

(A Rösler-Morgányi Alapítványra)

Miként a művészetben dal s a tánc:
egymást egészítve s feltételezve,
az Ő nevük is így fonódott egybe;
halálon túl is élő, lelki lánc:

Nem hervad az adnivágyás szerelme,
a lélek arcára nem száll le ránc,
ézelmeükön nem kopik a zománc, -
s a férj az asszonyának ezt üzente:

„Ahogy hajdan velünk a tánc, az ének
találkozott a lelkek hiányával,
most földi kincsünk alapítványával

a ‘szükség’ egy kis részét győzd le rendre,
örök formát adva nevünk frigyének:
Morgányi Josephin és Rösler Endre.”

SZONETT A LÁTÁSRÓL

(Feleségem Édesapjának)

Még lányod védve, orzó vágyam ellen,
emelted közénk féltésed falát;
jogosan vívott ádáz küzdelemben
értettelek én, tolvajló galád, -

mígnem a harcban magad érve tetten,
felkínáltad a béke italát:
győzött benned a legnemesebb szellem,
s lettél számomra is Apa, Barát...

Szíved példáján lelkem is okult,
s szemem látó bölcsességet tanult:
A fának, melynek hajtását kívánom

és amelynek gyümölcsét leszedem, -
virágjában a törzsét is csodálom,
sarjában gyökerét is szeretem.

SZALTÓ MORTÁLE

(Tóth Bélának)

Alattad a cirkusz ismert porondja,
most látod ezt talán ezeregyedszer.
Fejtetőn áll a nézőtér korongja
rád meredő sok száz szem nem ereszt el.

Lendülsz társadban bízó idegzettel...
Elengedve száll már a hinta rúdja,
s mit gyakorolhattál bár többbezerszer, -
röpülsz, pörögsz, forogsz, - de jaj, ki tudja...

Ám életünk ismétlen-egy porondján
begyakorlatlan mindegyik mutatvány,
s mégis azon múlhat a végezet,
találsz-e egy érted nyúló kezet, -
s csak végül tudod meg: Ember voltál-e;
sikerült-e a nagy „szaltó mortále”.

SZONETTEK SZONETTJE

A Szonettek Szonettjét, ha megírnám,
birtokolnám égi szavak becsét;
angyalhaj-húrú lantom révén bírnám
a legtörékenyebb formák kecsét;
szopós dedecske hangján ide sírnám
mézes emlők legédesebb csecsét;
minden igazra rászánnám az írhám;
titkok titkáról törne itt pecsét.

De bűn lenne égbe emelni mércét,
hágni hegyek felhők fölötti bércét, -
lennék számodra gőgös idegen;

lantomon szóljon lélek-húrú lágy dal,
virág-szavú völgyek fuvalatával -
szívedhez bújva, - inkább ideleenn!

F i n i s !